

Pat Barker

De reis naar huis

Vertaald uit het Engels
door Eefje Bosch

Ambo|Anthos
Amsterdam

Ter nagedachtenis aan Alice Scott

1

Ze had gele ogen. Zo nu en dan, vooral bij kaarslicht, leken het haast geen mensenogen meer. Calchas, de priester, had ooit gezegd dat ze hem aan een geit deden denken: dat ze de verdoofde blik had van een offerdier. Dat is niet hoe ik haar zag. Mij deed ze denken aan een zeearend, daar wemelde het van aan de kust waar ik ben opgegroeid; zeevaarders noemen ze de ‘arend met de zonverlichte ogen’. En hun ogen zijn prachtig, maar vergeet nooit die genadeloze snavel, die klauwen, scherp genoeg om levend vlees mee van het bot te rijten. Nee, ik zag haar niet als slachtoffer, maar kende haar dan ook beter dan menig ander. Ik was haar slavin of, om de gangbare, reguliere term te gebruiken die door slavinnen zelf gebezigd wordt: haar knechtje. En dat vond ik verschrikkelijk.

Die dag, de dag waarop we eindelijk het Griekse kamp verlieten en ons klaarmaakten om naar ‘huis’ te varen, zat ze me helemaal tot hier, omdat ze me de halve nacht wakker had gehouden met haar gebeden – als je al van gebeden kon spreken. In mijn oren klonken ze meer als het gekibbel van een getrouwd stel. Apollo zei niet veel – sterker nog, niets wat ik kon horen. Zij bleef maar zeggen: ‘Naar huis? Naar hús?’ alsof dat de erg-

ste vloek was die ze kende. Ik wist wat ze bedoelde, want waar onze Griekse veroveraars ons ook mee naartoe namen, een thuis zou het zeker niet zijn. Thuis was voor mij een wit huisje naast een heuvel, met een achtertuin die zo steil opliep dat ik terrassen moest aanleggen om mijn kruiden te kunnen telen. Ik was dol op die tuin. Boven op de heuvel stonden geiten, waardoor ik de hele dag door belletjes hoorde klingelen. Voor Cassandra was thuis eerst een paleis geweest, toen een tempel; beide aan puin inmiddels, net als mijn huis – een gedeelde rampspoed die ons waarschijnlijk dichter bij elkaar had moeten brengen dan dit.

Ik liet Cassandra achter bij de kar en de bagage en maakte een laatste ronde door de hut om te zien of we niks hadden achtergelaten – of eigenlijk of zij niks had achtergelaten. Ik had niks om achter te laten. De planken waren korrelig onder mijn voeten, het zand drong al naar binnen. Normaal gesproken was het mijn taak om dat 's ochtends weg te vegen, maar de afgelopen dagen had ik de moeite niet meer genomen. Waarom zou ik? Binnenkort zat het zand toch overal, hoopte het zich op in de hoeken, klemde het de deuren vast zodat ze niet meer open konden; en daarna zouden de winterstormen opsteken, die de barsten in de muren vonden, de verf lieten afbladderen, het hout vervormden tot er nog maar een paar palen over waren, her en der verspreid over een strand dat voor de rest alles al had opgeslokt. Ik proefde een bitter genoegens bij de gedachte dat de verwoeste marmeren paleizen en tempels van Troje nog eeuwen zouden blijven staan terwijl het Griekse kamp binnen luttele jaren van de aardbodem zou zijn verdwenen.

Hier zo in mijn eentje zijn, hoe kort ook, was een luxe. De afgelopen twee maanden had ik een hut met Cassandra gedeeld, die bij aankomst in een staat van 'goddelijke waanzin' had verkeerd, met gescheurde kleren en een rok onder de bloed- en

spermavlekken. Niemand die Cassandra in die eerste dagen had gezien zou dat ooit nog van zijn netvlies krijgen. Met twee brandende fakkels boven haar hoofd stootte ze de stampvolle hut door en riep, met haar haar en rok wapperend achter zich aan: 'Kom op, opstaan, wat mankeert jullie? Dansen!' Haar moeder en zussen doken voor haar weg. 'Kom op nou, wat mankeert jullie?' – inmiddels stond ze tegen haar moeders scheenbeen aan te schoppen – 'Opstaan, dansen! DANSEN!' En Hekabe, die haar krankzinnige dochter uit alle macht tot bedaren wilde brengen, schuifelde wat heen en weer op haar schilferige oude voeten. Het was een nieuwe toevoeging aan alle gruwelen in het leven van de bejaarde koningin om te zien dat dit alles was wat er nog van haar dochter restte: een zielige figuur met kwijl op haar kin en een verlepte bloemenkrans om haar hals.

'Kom op, allemaal. Dans op mijn bruiloft!'

Welke bruiloft? Net als alle andere vrouwen in het kamp zou Cassandra de rest van haar leven in slavernij moeten slijten. Haar koninklijke afkomst, haar status van hogepriesteres van Apollo, het zou allemaal niet meer mogen baten. Net als iedereen daar, net als haar eigen moeder, was ze geen voornaam persoon meer; ze was zelfs helemaal geen persoon meer. Ze was een ding, want dat is wat een slavin is – en niet alleen voor anderen, haar eigenaren, die haar gebruiken of misbruiken; nee, erger. Zelfs in je eigen ogen word je een ding. Je moet wel van heel goeden huize komen wil je je oude identiteit niet kwijtraken. De meesten van ons krijgen dat dan ook niet voor elkaar. Maar hier stond Cassandra – zo gek als een deur, als je ook maar de helft van de verhalen mocht geloven – te voorspellen dat ze op het punt stond de echtgenote van een groot koning te worden.

'Wees blij!' Ze moesten allemaal blij zijn voor haar, niet omdat ze met de rijkste, machtigste man van de Griekse wereld

ging trouwen, maar omdat haar huwelijk rechtstreeks naar zijn dood zou leiden. *Kijk hem nou, zei ze, jubelend over dode kinderen heen rijden, koning der koningen, heer der heren – en toch zal deze held, deze sterfelijke god, de dood sterven van een opgesloten varken op de vloer van een slachthuis.* Haar eigen dood kon haar niet schelen. Ze zou met een lauwerkrans naar de duisternis af dalen, omdat ze had gedaan wat haar broers, ondanks al hun kracht en moed, hadden nagelaten: het hoofd van Agamemnon op gelijke hoogte met de aarde brengen.

Buiten zinnen. Ik herinner me niet dat die term voor haar ooit echt is gebruikt, maar goed, dat was ook niet nodig. Haar zussen keken elkaar meewarig aan, al deed niet een van hen een poging haar te troosten, viel me op. Zelfs omringd door de vrouwen uit haar eigen familie was ze moederziel alleen. Er werd niet per se op haar neergekeken, maar niemand geloofde haar voorspellingen; sterker nog, niemand luisterde überhaupt ooit naar haar.

Tegelijkertijd – en volkomen onverwacht – had Agamemnon haar als zijn trofee gekozen. Daar was ik bij geweest. Ik had de golf van verbazing, consternatie zelfs, gevoeld die door de arena was getrokken. Toen de menigte na afloop uiteenging, hoorde ik een paar Griekse krijgers zeggen: ‘Allemachtig, dat zou ik dus echt niet in mijn bed hoeven.’ ‘Nee, dan zou je nooit meer durven slapen.’ ‘Heb je haar met die fakkels gezien? Stak goddomme zowat de hele boel in de fik.’ ‘Nou ja, als de nood aan de man komt kunnen ze haar altijd nog aan haar bed vastbinden.’

Zoals later bleek zat hij er wat dat betreft niet ver naast. Ze werd opgesloten, voor haar eigen veiligheid, en ik was de gelukkige die haar mocht verzorgen. Het geraas en getier, het gespuug en gepis gingen gewoon door, maar nu achter gesloten deuren. Net als haar zussen negeerde ik de tirades – wat nog niet meevalt als ze midden in de nacht in je oor worden geschreeuwd. Wat ik

niet kon negeren was die obsessie met vuur. Om de minuut keek ze mijn kant op, wachtend tot ik in slaap viel zodat ze de hut uit kon om buiten langs het pad de fakkels uit de houders te halen. Als ik wakker werd stond de deur wagenwijd open, stroomde er koude lucht naar binnen, en stond Cassandra op het pad die fakkels in grote cirkels boven haar hoofd rond te zwaaien. Ongetwijfeld meende ze, met haar arme bezeten hoofd, dat het de fakkels van Hymen waren die een maagdenbruid naar haar bruidsbed leiden.

Urenlang lag ik wakker, naar de balken van het dak te staren, bang om ook maar even mijn ogen dicht te doen omdat ik dan in slaap zou kunnen vallen. ‘Goddelijke waanzin’, werd het genoemd, maar voor mij, die haar als ze wakker was nauwlettend in de gaten hield, haar haren kamde, haar gezicht waste, haar bloederige zwachtels verschoonde – zelfs dat kon ze niet zelf – was er niks ‘goddelijks’ aan. Toen ze uiteindelijk enigszins tot bedaren kwam, toen ze niet meer uren achter elkaar liep te ijsberen, met rondspattend spuug, vingers die in het wilde weg rondklauwden, toen ze na vijftien uur slaap rechtovereind in bed zat en een beker koud water aannam, was ik gebroken. Ik ben nog nooit zo dicht bij de rand van een fysieke en geestelijke afgrond geweest als toen. Maar ik was ook benieuwd. Ondanks de wekenlange gedwongen intimiteit had ik nog steeds het idee dat ik deze vrouw totaal niet kende, iets wat ik wel wilde.

Jammer genoeg werd ik door bijna alles wat ik sindsdien over haar te weten kwam met walging vervuld. En die afkeer was bij haar – voor zover ze de moeite nam me te zien staan! – geheel wederzijds. Ik had haar op haar slechtst gezien, druipend en kwijlend op van de urine doorweekte lakens. Hoe je het ook wendt of keert, uiteindelijk kwam het erop neer dat ik gewoon te veel had gezien. Te veel wist. Soms denk ik dat ze het moeilijk

vond om met mij in dezelfde kamer te zijn.

‘Ritsa? Ritsaaa!’

Daar zou je haar hebben. Een laatste blik op de lege hut, een laatste gelukzalig moment van rust, voordat ik moest gaan.

‘Wat sta jij nou weer te doen?’

Ze stond naast een kar die was volgeladen met haar bezittingen, een hele berg – niet slecht voor een vrouw die bij aankomst in het kamp alleen nog maar de vodden aan haar lijf bezat.

Ik stak mijn hand uit. ‘Ik heb uw oorbellen gevonden.’

Ze bracht haar hand naar haar oorlellen. ‘O. Hoe kunnen die hier nou zijn blijven liggen?’

Het waren nog mooie oorbellen ook: massief gouden ringen, een geschenk van Agamemnon. God mag weten uit welke arme meisjesoren ze waren gerukt. Cassandra bedankte me. Ik keek toe terwijl ze op de bok naast de wagenmenner ging zitten en vervolgens vertrokken ze, met een zweepslag, mij achterlatend om met een zak vol ‘speciale’ kleding achter hen aan te sjokken. Ik had geen idee wat er nou zo speciaal aan was; ze had die zak zelf ingepakt. Hij was zwaar, dat wist ik wel, onverklaarbaar zwaar als er alleen maar kleding in zat. Ik droeg ook haar juwelenkistje, met al haar geschenken van Agamemnon, waaronder een beeldschone zilveren, met vuuropalen bezette ketting. Ik had er zo mijn eigen redenen voor om dié veilig te bewaren.

Ik klostte dus achter de kar aan, met een horizon die werd begrensd door de met poep besmeurde achterwerken en zwiepende ossenstaarten. Was ik werkelijk zo diep gezonken? *Ja* – het enige juiste antwoord. Ik was Cassandra’s knechtje – goed, eerlijk zeggen: is dat iets wat jij op je grafsteen zou willen hebben staan? Precies, ik ook niet. Niet dat het er heel dik in zat dat ik die zou krijgen – een grafsteen, bedoel ik – of zelfs ook maar een graf. In het kamp werden de lijken van vrouwen van een

klif gegoooid, of – als brandhout, zou je kunnen zeggen – op de brandstapel van een krijger gelegd. Ik was de tel kwijtgeraakt van het aantal geweldige vrouwen dat ik op die manier de wereld had zien verlaten.

Aan het eind van het pad haalde de menner de teugels aan omdat bij verder rijden de wielen zouden vastlopen in het losse zand. Hij sprong van de kar, liep naar de achterkant, bekeek hoeveel kisten van Cassandra er stonden en hoe groot ze waren, slaakte een hoorbare zucht en liep weg om hulp te halen. Cassandra merkte blijkbaar niet dat hij wegliep; net als ik keek ze uit over de baai.

De afgelopen paar dagen was de haven, vanaf het moment dat de wind was gedraaid, volgelopen met bruine, dikbuikige vrachtschepen die met hun ruim boordevol buit uit het verwoeste Troje diep in het water lagen mee te deinen op de woelige baren, als nurkse eenden in een vijver. Ze werden omringd door de zwarte, snavelvormige oorlogsschepen die al klaarlagen om ze naar huis te begeleiden.

Dichter bij waar ik stond joegen wolkschaduwen elkaar na over het natte zand. Overal stonden, in het niet verzonken bij de oneindige uitgestrektheid van de zee en hemel, kluitjes Griekse krijgers, van wie sommigen datzelfde domme lied zongen dat ze al weken liepen te zingen: *‘We gaan, we gaan, we gaan naar HUIS!’* Naar huis. En wij dan, de vrouwen van Troje en al zijn voorsteden, waar gingen wij heen? Er stonden veel vrouwen langs de kust, wel honderden; sommigen van hen, met kleine meisjes aan de hand, rouwden waarschijnlijk om het verlies van hun zonen. Mannen en jongens dood, vrouwen van vruchtbare leeftijd verdeeld onder de overwinnaars, sommige al zwanger van hun kinderen. Wat we zagen op dat strand was de moedwillige vernietiging van een volk.

De lange rijen schuifelden voort, een paar stappen per keer. Degenen vooraan werden met de stompe kant van een speer aangemoedigd om de zee in te waden en de touwladders op te klimmen die langs de bolle flanken van de schepen omlaag hingen. Ik aanschouwde hun aarzelende stappen en kon nergens iets zien wat troost bood. Het voelde als het einde van alles. Wás het einde van alles. En toen, plotseling, begon een van de vrouwen te zingen, al duurde het even voor ik doorhad wie de zangeres was. Een oude vrouw, niet meer vruchtbaar, had besloten te gaan zingen, geen lied over verzet, maar over verlies. Een klaagzang, maar eerder stoïcijns dan zielig. Ze gaf een stem aan die honderden zwijgende vrouwen. Je hebt niet altijd hoop nodig; soms helpt het om erkenning voor je wanhoop te krijgen en deze te delen.

‘Denk je dat hij ooit nog terugkomt?’ vroeg Cassandra.

Ze doelde op de menner, nam ik aan. Vlak daarna sprong ze van de kar en beende ze over het strand, met haar blik strak vooruit, niet naar links of naar rechts, als een jonge strijder die niet kan wachten om ten strijde te trekken. Met de zware zak achter me liep ik struikelend en ploeterend achter haar aan. Toen we dichterbij de kust kwamen zag ik dat er zich een klein groepje had verzameld om me uit te zwaaien. Dit waren vrouwen uit andere kampementen, wier koningen nog niet klaar waren voor vertrek – onder wie mijn beste vriendin, Briseïs, die mij al had gezien en ondanks haar zwangere buik op en neer stond te springen en ‘Succes!’ riep – alles in het werk stelde om me een zetje naar mijn nieuwe leven te geven. Maar ik wilde helemaal geen nieuw leven, ik wilde het oude terug. En dan bedoel ik niet mijn eerdere bestaan als vrije vrouw in Lyrnessus; dat verlies had ik al lang geleden aanvaard. Nee, ik wilde gewoon nog een paar maanden in het Griekse kamp, omdat ik dan háár

nog zou hebben, en haar dan bij de geboorte van haar kind zou kunnen bijstaan. Ik bleef lang en strak kijken naar dat kleine groepje vrienden, maar met name naar haar, in een poging dit laatste beeld in mijn geheugen te prenten zodat ik iets had om later, in de donkerste uren van de nacht waarin de tijd voorbijkruipt, aan te denken.

Maar Cassandra zei, op een wat nuffig, bazig toontje: ‘Kom op, Ritsa, niet treuzelen, we moeten aan boord.’

Waarom eigenlijk? Ik kon geen reden bedenken, maar het voelde niet goed. En dus moest ik, lang voordat ik zover was, Briseïs, die als een tweede dochter voor me was, de rug toekeren en mijn blik richten op de zee en op de schepen.

Cassandra rende voor me uit. Ze slipte van de laatste steile kiezelhelling waardoor er een lawine van steentjes loskwam die rondvloog in haar kielzog. Ik liep iets voorzichtiger achter haar aan omlaag, en zei iedere keer dat mijn rechtervoet de grond raakte in mezelf: láátste keer, láátste keer, láátste keer... Ik probeerde uit alle macht iets te voelen, wat dan ook, maar kreeg het niet voor elkaar. Vanaf het moment dat ik Briseïs de rug had toegekeerd, leek het alsof alle emoties vervlogen.

Het schip waar we zo aan boord gingen was verreweg het grootste van de hele vloot vrachtschepen, misschien ook wel het oudste en zeker niet het best onderhouden. Waarom voer Agamemnon in hemelsnaam in deze rammelende oude kotsemmer naar huis? Medusa, heette het. Gelukkig was het boegbeeld naar zee gericht – niet dat ik iets van haar blik te vrezen had: ik was al van steen.

Er was een loopplank. Niemand verwachtte echt dat Agamemnon de zee in zou waden en een touw ladder op zou klauteren, al had hij dat tijdens zijn jaren als krijger blijkbaar dikwijls gedaan. Maar er deden geruchten de ronde over zijn gezond-

heid. In de afgelopen twee maanden was hij zelden in het openbaar gezien en als hij wel verscheen, dan hield hij afstand tot de massa. Ik hoopte dat hij ziek was; ik hoopte dat hij doodging, maar rekende er niet op. Zelfs toen al had ik lang genoeg geleefd om te zien dat slechteriken bloeien, een gezegende leeftijd bereiken en sterven in hun bed.

Cassandra stórmde de loopplank op – stoer, maar niet heel elegant, moet ik er wel bij zeggen. Het was geen elegante vrouw, die Cassandra. Al haar bewegingen waren altijd net een beetje te groot, waardoor ze overal waar ze kwam een spoor van lichte vernieling achter zich liet. Ik liep voortdurend achter haar aan de rotzooi op te ruimen. In dit geval struikelde ze, net toen ze bijna boven was. Ik hield mijn adem in, al liep ze nooit echt ernstig gevaar – meteen verschenen er anonieme handen die haar aan boord trokken. Ze was Agamemnons... Tja, wat was ze eigenlijk? Concubine, komt denk ik het dichtst in de buurt. Werd er gefluisterd over een geheime bruiloft? Dat wist ik niet, en ik durfde er ook niet naar te vragen. Maar hoe je het ook wendde of keerde, ze was een kostbaar vrachtje. Als dat in het zilte nat belandde wilde je dat niet op je geweten hebben.

Nu was ik aan de beurt. De zak met ‘speciale’ kleding was loodzwaar en ik hield het juwelenkistje stevig tegen me aan gedrukt.

‘Geef maar aan ons, schat,’ zei een van de zeelui. ‘We zullen er goed voor zorgen.’

Ja ja, dat zal wel. Er stonden tientallen kisten en zakken voor hem opgestapeld. Ik legde de zak met kleding op die stapel, maar het kistje niet – geen sprake van dat ik dat ooit zou loslaten – en schuifelde voorzichtig de loopplank over, terwijl ik uit alle macht vermeed naar de kolkende stroom onder mij te kijken. Op twee derde van de plank kwam ik wankel tot stilstand,

omdat ik wist dat ik het nooit helemaal naar boven zou halen. De zeelui onder me zagen mijn probleem – wat ze erg grappig vonden – en een van hen sprong de loopplank op, waardoor ik er bijna vanaf viel, zette zijn beide handen recht op mijn achterwerk en duwde me, onder schunnig gejoel van beneden, de laatste paar meter naar het dek.

Ik was ongeschonden, in tegenstelling tot mijn waardigheid – maar ik maakte het allemaal nog erger door over de zoom van mijn jurk te struikelen en recht op mijn gezicht te vallen.

‘Hé meid, opstaan.’

Door eeltige handen werd ik overeind gehesen en afgeklopt. Mijn redder zei iets, maar ik was te ontdaan om het te registreren en bedankte een wazige vlek van borstkas en rode baard. En toch, zelfs in dat eerste ogenblik, kwam hij me bekend voor. Zijn stem? Ik kende die stem ergens van, maar het was maar een vluchtige indruk en hij was alweer doorgelopen.

Ik bleef even staan om deze vreemde nieuwe wereld tot me door te laten dringen. Het wemelde op het dek van de zeelui; twee stonden iets van de planken te scheppen, het leek op schapenpoep, terwijl anderen zich bij de roeibanken verzamelden en hun handen met kalk inwreven. Agamemnon kon duidelijk ieder moment aan boord komen. Iedereen oogde nerveus. Niet ver van me af stond een jonge jongen aan een fluitje te frunniken, dat hij zelfs naar zijn lippen bracht om een kort, aarzelend *fuut* te laten horen. Los daarvan werd ik vooral overweldigd door de stank van beesten. Er stonden schapen in een hok en een paar geitjes, die met hun kop heen en weer gingen zodat hun belletjes klingelden – op z’n zachtst gezegd een droevig geluid, dat me altijd al heel sterk aan thuis deed denken, maar op dat moment helemaal. Ik was altijd goed op zee, rustig op zee, maar voor deze reis was ik bang. Luisterend naar het geblaas van de

geiten voelde ik het angstaanjagende deinen van het dek in mijn eigen benen en buik.

Cassandra stond op de achtersteven en keek over het strand en het slagveld uit naar de overblijfselen van Troje. Ze zeggen dat je als je achteromkijkt in een zoutpilaar verandert, maar wat moest ze dan? Haar vader en broers, haar pasgeboren neefje, ze lagen allemaal begraven in die grond. Toen ik opzijkte zag ik dat ze de zoom van haar sluier in haar mond had gepropt, misschien om niet hardop te huilen, of Agamemnon te vervloeken, wiens processie inmiddels een traag, glinsterend slakkenspoor langs de kust trok. Een imposant gezicht – voor de Grieken dan, waarschijnlijk. Trompetgeschal, klaroenstoten, tromgeroffel, flitsend zonlicht op helmen en speren en, hoog daarboven, de rood-met-goudkleurige vaandels van Mycene, strakgetrokken door de wind. Helemaal aan het eind van de processie, in de schaduw van een enorme vierkante overhuiving, marcheerde Agamemnon; voor hem uit liepen priesters met zwaaiende wierookvaten om zijn weg te zegenen.

Ik had verwacht dat Cassandra aan dek zou blijven om hem te begroeten, maar ze spuugde de zoom van haar sluier uit en wendde zich af.

‘Kom, we gaan kijken waar we moeten slapen.’ Ze riep een vraag naar de man met de rode baard, die een lage deur aan de andere kant van het dek aanwees. We moesten ons diep bukken om erdoorheen te komen. Overvallen door de plotselinge duisternis gingen we op de tast een trap af – een echte trap gelukkig, geen veredelde ladder – een nog diepere duisternis in. Een zoete, weëige geur met een onderton van bederf, als het water in een vaas rottende lelies. Zelfs Cassandra, die vaak zo in gedachten verzonken was dat ze haar eigen omgeving vergat, trok haar neus vol afkeer op.

Zodra mijn ogen aan het licht gewend waren, zag ik dat we in een lange gang stonden met deuren aan weerszijden. Boven ons klonk geschreeuw, maar hierbeneden hadden we zomaar de laatsten op aarde kunnen zijn. De vloer schommelde en deinde – hier was ik me bewuster van de bewegingen van het schip dan op het dek. We keken elkaar aan, omdat we niet wisten of we door moesten lopen of beter naar het dek terug konden om daar de weg te vragen, maar toen dook er achter ons een man op met een stormlantaarn, die met een beverig licht schaduwen over de muren joeg.

‘Dag, dames,’ zei hij. ‘Zijn we een beetje verdwaald?’

‘Ja,’ zei Cassandra.

‘Geen zorgen, dat hebben we zo opgelost.’

Een vleierig, suggestief toontje; dit was iemand die direct argwaan opriep, maar hij wist tenminste welke kant hij op moest. We liepen dus maar achter hem aan. Ongeveer halverwege de gang deed hij een deur open en stapte opzij om ons erlangs te laten. Klein, was mijn eerste indruk. Smerig de tweede.

‘Ik kom straks jullie koffers en spullen brengen.’

Ik keek rond en zei: ‘Die kunnen we nergens kwijt.’

‘Er hangen haken.’

Die hingen er inderdaad – twee – aan de binnenkant van de deur.

‘Luister, ik weet dat het wat krap is. Als jullie spullen er straks zijn, haal er dan gewoon uit wat je denkt nodig te hebben en roep ons dan weer. De rest gaat het ruim in.’ Hij keek even naar Cassandra. ‘Sorry schat, je zult het ermee moeten doen.’ Hij haalde een paar kaarsen onder zijn tuniek vandaan en gaf ze aan mij. ‘Wel zuinig mee zijn, hoor. Ze zijn niet goedkoop.’

‘Kunnen we geen lamp krijgen?’ vroeg Cassandra.

‘Sorry, schat. Orders van de kapitein.’

Cassandra keek hem verbijsterd aan. Het was waarschijnlijk de eerste keer van haar hele leven dat ze was *ge-sorryschat*.

Onze gids leunde nu tegen de deur, hij zat duidelijk om een praatje verlegen. ‘Kijk, als een kaars omvalt, is die negen van de tien keer uit voordat-ie de vloer raakt. Maar een lamp... die blijft doorbranden. Een schip zo oud als dit... Poeh, nou, da's eigenlijk gewoon brandhout. Eén klein vonkje en *woesj!*'

‘Als het schip zo droog is,’ vroeg ik, ‘waarom voelt alles dan zo klam?’

‘Valt wel mee, toch?’

‘Deze dekens zijn zo goed als nat.’

‘Het is een ouwe dame, ze lekt.’ Hij knikte naar achteren. ‘Als de wind opsteekt staat die gang blank.’

‘Maar belangrijker,’ vroeg Cassandra, ‘hoelang duurt het om er te komen?’

‘Dat weet niemand, schat. Omdat alles van de wind afhangt. Mocht je het nog niet doorhebben, dit is een zélschip, omdat het veel te ver is om te roeien.’

‘Twee nachten,’ zei ik. ‘Met wind mee.’ Ik keerde me tot hem. ‘Dat klopt, toch?’

‘Zoiets, ja.’

Inmiddels stond ik hem zowat de kamer uit te duwen. Toen die veel te vriendschappelijke, toch wat dreigende stem uiteindelijk niet meer te horen was, was dat een hele opluchting.

Nu hij weg was, bekeek ik de hut wat beter. Over de hele afgesloten vloer hadden zich plasjes water verzameld. De afgelopen tijd was er geen zwaar weer geweest, dus misschien waren die plasjes nog van een laatste poging om de vloer op de valreep schoon te maken. Het plafond was laag, zo laag dat Cassandra er niet rechtop kon staan, waardoor ze als een roofvogel tussen de bedden heen en weer liep. Ik hoopte maar dat ze niet

de hele nacht zou blijven ijsberen – daar stond ze om bekend. Zelfs bidden was beter dan dat. Waar ik over inzat was niet zozeer het ongemak van de klamme dekens als wel de krapte van de ruimte. De hut die we gedeeld hadden was al zo krap dat het haar op de zenuwen werkte en die was tien keer zo groot geweest als deze. Maar het moet gezegd worden, ze klaagde met geen woord. Na een minuut of twee ging ze op het rechterbed zitten en wipte wat op en neer, al kon je ook zonder het matras uit te proberen wel zien dat het knobbelig en hard was. Paardenhaar, gokte ik – misschien stro. Maar zij zou slapen op gandezons, omdat ze de meeste nachten in Agamemnons bed zou doorbrengen.

Na een korte aarzeling ging ik op het andere bed zitten. De ruimte tussen ons in was zo smal dat onze knieën elkaar raakten en ik een stukje moest opschuiven.

‘Dus,’ zei ze.

Ze klonk eerder geamuseerd dan kwaad, en ik besepte dat dit haar waarschijnlijk allemaal als tamelijk onbelangrijk voorkwam. Vanaf het moment dat ze in het kamp was aangekomen had ze Agamemnons dood voorspeld, en ook haar eigen. Ja ja, ik weet het: fantasieën, wensdenken, de luchtkastelen van een getraumatiseerde, wraaklustige vrouw. Maar waar het om gaat is dat zij erin geloofde, en dat haar reactie nu erdoor bepaald werd. Waarom zou je moeilijk doen over het formaat van je hut? Hoe smal die ook is, hij is waarschijnlijk altijd nog breder dan je graf. Vermoedelijk had ik meer last van de benauwdheid dan zij.

En last had ik er zeker van. Door het flauwe licht en de geur van natte wol voelde het alsof ik onder water zat. Ik wist dat we niet ver hadden hoeven lopen naar de scheepshut, echt een afstandje van niks, en toch had ik in het halfdonker geen idee meer waar we waren; voor hetzelfde geld zaten we onder de

waterlijn. Misschien was er aan de andere kant van die vlek-kerige wand wel geen licht en lucht, maar kilometers aan grij-ze, deinende, vraatzuchtige zee. Geen geruststellende gedachte – helemaal omdat sommige delen van de wand gebarsten en schilferig waren, waardoor die nog het meest leek op de huid van een oude walvis.

Cassandra slaakte een onrustige zucht.

‘Gaat het?’ vroeg ik.

‘Als we eenmaal afgevaren zijn wel.’

Ergens boven ons sloeg iemand op een trommel. Geschreeuw-de bevelen, gestamp van rennende voeten, gevolgd door een ka-kofonie van fluitjes, pijpen, trompetten, trommels: Agamemnon kwam aan boord. Gejuich – formeel, ingestudeerd gejuich – en toen, na een korte pauze, voetstappen buiten door de gang. Ik hoorde de stem van Agamemnon, vriendelijk, voorkomend – o ja, hij kon heel charmant zijn, geloof het of niet! – gevolgd door een heel andere stem: kortaf, bruusk, ongemakkelijk praktisch, iemand die de rol van hoveling was toebedeeld en wist dat hem die niet paste. Opnieuw had ik het idee die stem ergens van te kennen; en niet alleen door het accent, al speelde dat wel een belangrijke rol. Ik meende die mengeling van agressie en... ik kon niet op het juiste woord komen, maar er zat iets in die stem wat zowel kregelig als kwetsbaar was. Een paar tellen later wa-ren ze alweer voorbij.

Vrijwel direct daarna klonk het luide geratel van kettingen, het anker werd gelicht. De trommelslagen zetten weer in, iets gedoseerder nu, om de tijd aan te geven terwijl de roeiers zich over de riemen bogen. Ik zag voor me hoe het schip langzaam loskwam van de kust, hoe de roeispanten het water in en uit gingen. Cassandra en ik keken elkaar aan. We lieten ons vader-land voor de laatste keer achter en maakten samen, gewoon als

Trojanen, de pijn van het moment door. Het voelde aardedonker in de scheepshut. Ze zat weer op haar sluier te zuigen en dat werkte me op de zenuwen. Ik had nog liever gehad dat ze zou huilen als een wolf die haar welpjes gedood had zien worden, alles was draaglijker geweest dan dat babyachtige vastklampen aan een stukje natgesabbelde stof – wat ook mij een hulpeloos gevoel gaf. Misschien kon ik haar overhalen het dek op te gaan, om het land uit het zicht te zien verdwijnen, het verlies onder ogen te zien, maar net toen ik dat wilde voorstellen hielden de trommelslagen op.

Heel even haperde het schip – Cassandra kreeg witte knokkels toen ze in de rand van haar bed kneep – en daarna werd er boven ons ritmisch *hijsen! hijsen!* geroepen en klonk er nog meer geratel van kettingen toen de zeilen werden gehesen. Dit was het dan, we vertrokken, en we konden nooit meer terug.

2

Het schip nam een vlucht naar voren; eenmaal weg uit de beschutting van de baai, baande het zich een weg door de ruwe zee.

We hadden nog maar nauwelijks aan de nieuwe snelheid kunnen wennen of er werd al op de deur gebeukt, en daar stond onze gids, nog onaantrekkelijker dan in mijn herinnering. Hij had zijn haar in een lange, vette paardenstaart strak naar achteren getrokken, ondanks zijn wijkende haargrens. Daar had hij het vast moeilijk mee, want de Grieken gaan prat op hun lange, dikke haar. Lichte ogen, bijna kleurloos in het flauwe licht, die alle kanten op schoten, op zoek naar nieuwe kansen. Hij wees naar Cassandra's kisten en schoof de grootste de scheepshut in. 'Tien minuten.' Terwijl hij dat zei stak hij de vingers van beide handen omhoog, alsof ik misschien niet kon tellen. Typische Griekse arrogantie – ze zien ons echt als barbaren, bijna te dom om onze eigen kont af te vegen. 'Niet lang genoeg,' zei ik, en sloeg de deur dicht.

Ik deed de kist open en haalde er een fraai geborduurde jurk uit – geel, een kleur waar Cassandra dol op was, ook al stond hij haar niet –, een paar gewone, praktische tunieken en een dikke wollen omslagdoek voor op het dek, en...? Wat zou ze verder